

Nr 15.

Ankom till Riksdagens kansli den 23 februari 1911 kl. 2 e. m:

Utlåtande i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning af det till förra hofsmedsbostället Kottorp nr 1 hörande torpet Lilla Glashyttan nr 2 i Södermanlands län.

(1:a Afd.)

I en till Riksdagen den 28 oktober 1910 aflåten, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad proposition, nr 21, har Kungl. Maj:t under åberopande af bilagdt utdrag af statsrådsprotokollet öfver jordbruksärenden för samma dag föreslagit Riksdagen medgifva, att torpet Lilla Glashyttan nr 2 under förra hofsmedsbostället 1 mantal Kottorp nr 1 i Bergshammars socken af Södermanlands län må med hvad därtill hörer och lagligen tillvinnas kan å offentlig auktion under de i kungl. brefvet den 29 maj 1874 stadgade villkor försäljas till den högstbjudande med tillträdesrätt för köpare den 14 mars 1912 samt under förbehåll, att å fastigheten befintliga, annan än kronan tillhöriga hus ej ingå i försäljningen.

Till förberörda statsrådsprotokoll har departementschefen i detta ämne anfört följande:

»Vid under år 1908 hällen uppskattningsförrättning för förnyad utarrendering från den 14 mars 1911 af förra hofsmedsbostället 1 mantal Kottorp nr 1 jämte Lilla Glashyttan nr 2, ett torp, i Bergshammars socken af Södermanlands län, hvilken egendom lämnar mer än 600 kronor i årligt arrende, hafva uppskattningsmännen väckt förslag om försäljning af viss del af egendomen.

Med underdånig skrifvelse den 11 februari 1910 har domänstyrelsen underställt det väckta förslaget Eders Kungl. Maj:ts nådiga pröfning och därvid öfverlämnat instrumentet öfver berörda förrättning samt öfriga ärendet rörande handlingar, däribland en af förste landtmätaren Herl. Rob. Linder år 1907 öfver egendomens inägor upprättad karta med tillhörande beskrifning samt ett af jägmästaren Claes Häckner gjordt utdrag af den år 1888 upprättade skogshushållningskartan öfver Kottorps utskog med hagen till Lilla Glashyttan.

Af handlingarna inhämtas, bland annat, följande.

Ifrågavarande boställe, som är beläget nära en vik af Östersjön 1 nymil från Nyköping, innehåller enligt nämnda kartebeskrifning en areal af 120 hektar 73,7 ar. Af denna areal belöpa å Lilla Glashyttan 23 hektar 82 ar, däraf 60,8 ar tomt, 11 hektar 36,4 ar åker, 11 hektar 64,4 ar afrösningsjord bestående af betesmark och backar och 20,4 ar impediment. Lilla Glashyttan motsvaras å Linders förberörda karta af ägofigurerna nr 131—202.

Härjämte hör till bostället två vid storskifte å Stora Marsäng år 1769 1 mantal Kottorp och Lilla Glashyttan gemensamt tilldelade skogskiften, hvaraf det ena beläget väster om Lilla Glashyttans inägor och angränsande desamma. Ofvannämnda utdrag från skogshushållningskartan afser berörda västra skogsskifte. Det område, som å denna karta betecknats såsom Lilla Glashyttans hage motsvaras å Linders inägokarta ungefärligen af ägofigurerna nr 143 och 144, hvilka ägofigurer bestående af betesmark, sammanlagdt hafva en areal af 8 hektar 51,1 ar.

Lilla Glashyttan, som i jordeboken är upptaget såsom skattlagdt torp utan åsatt mantal, är beläget $\frac{1}{4}$ mil från hufvudgården och bebyggt med följande kronan tillhöriga hus, nämligen stugubyggnad, bod, stall med foderlada och fähus, loge och vagnshus samt svinhus och källare, hvarjämte därå finnas två öfverloppshus.

Då för Lilla Glashyttan sedan lång tid tillbaka ej utgjorts dagsverken till gården utan betalats kontant arrende, hafva uppskattningsmännen förordat dess försäljning, i synnerhet som därstädes med säkerhet förestode nybyggnad af boningshuset, som vore gammalt och mindre tillfredsställande, men hafva uppskattningsmännen lika med jägmästaren ansett, att torpet borde för att jämväl erhålla skogsmark tilläggas ett område om 16 hektar 25,6 ar af förberörda vid storskiftet detsamma gemensamt med Kottorp tilldelade, torpets inägor angränsande skogsskifte, hvilket område med prickad röd linje utmärkts å ofvan omförmälda utdrag af skogshushållningskartan. Den sålunda bildade lägenheten skulle härigenom komma att omfatta en sammanlagd areal af 40

hektar 7,6 ar och har åsatts ett saluvärde af 15,150 kronor, däraf 6,280 kronor för inägorna, 810 kronor för den tillagda skogsmarken samt 8,060 kronor för växande skog.

Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande har icke haft något att erinra mot försäljning af torpet Lilla Glashyttan med det af uppskattningmännen föreslagna området; och har Eders Kungl. Maj:ts befallningshafvande ansett, att, ehuru torpet vore i kronans jordebok särskildt upptaget bland kronolägenheter under allmän disposition, hinder för afsöndring och försäljning af detsamma jämte förutnämnda skogsområde nu lika litet torde möta som förut vid beslutad afsöndring och försäljning af en del andra i kronans jordebok upptagna lägenheter.

Domänstyrelsen har i anledning af uppskattningmännens ifrågasvarande förslag infordrat yttrande i ärendet från landtmäteristyrelsen, af hvilket yttrande inhämtas, bland annat, följande.

Genom särskilda häradsrättsdomar hafva tid efter annan vid slutet af 1600- och början af 1700-talet från kronoallmänningssmark inom Bergshammars socken afskilts vissa skogsområden, hvilka anslagits åt de på allmänningen anlagda hemmanen. År 1703 har på sådant sätt åt hemmanet Stora Marsäng utbrutits visst område. Inom gränserna för detta område voro emellertid belägna inägorna, till bland andra hemman och lägenheter af *afgärda* natur, såväl kronohemmanet Kottorp som ock det därunder lydande kronotorpet Lilla Glashyttan, hvilket senare enligt såväl äldre som nu gällande jordebok upptagits såsom själfständig lägenhet eller torp af krononatur och alltså ej inbegripits i något hemmans mantal. Å en geometrisk afritning öfver Lilla Glashyttan af år 1706, hvilket år torpet synes hafva undergått skattläggning, äro upptagna torpets inägor och en vid detsamma liggande betesmark, hvarjämte enligt anteckning i beskrifningen torpet ägde skogsmark samfälldt med bolbyn Stora Marsäng och dess afgärda hemman. Sedermera, år 1769, förrättades delning å skogsmarken inom Stora Marsängs allmänningstrakt. Vid denna delning utlades två särskilda skiften om tillhoppa 220 tunnland 6 kappland eller 108 hektar 70 ar såsom gemensam lott för afgärda fastigheterna Kottorp och Lilla Glashyttan. Härvid beräknades hemmanet Kottorps skogsanslag efter $\frac{1}{2}$ mantal och Lilla Glashyttans efter $\frac{1}{8}$ mantal. Af berörda, för torpet och hemmanet gemensamma skogsmark 108 hektar 70 ar belöpte följaktligen $\frac{4}{5}$ å hemmanet och $\frac{1}{5}$ å torpet. Det ena af nämnda skogsskiften förlades invid Kottorps inägor och det andra invid Lilla Glashyttans inägor, hvilka senares areal då angafs till 32 tunnland 9 kappland eller 15,9 hektar med i det närmaste samma utseende som å skattlägnings-

kartan af år 1706. Den å sistnämnda karta upptagna beteshagen har intagits i skogsdelningen af år 1769.

I ofvanberörda yttrande har landtmäteristyrelsen vidare anført, att det af uppskattningsmännen väckta förslaget afsåge afsöndring och försäljning af Lilla Glashyttans enskilda ägor, innehållande enligt förste landtmätaren Linders beskrifning 23 hektar 82 ar, jämte ett område om 16 hektar 25,6 ar af det för Kottorp och Lilla Glashyttan gemensamma skogsskifte, som förlagts intill torpets ägor. Då emellertid torpets inägor vid tiden för 1769 års skogsdelning utgjorde allenast 15,9 hektar, vore uppenbart, att en del af de ägor, som torpet för närvarande innehade såsom enskilda, rätteligen tillhörde torpet och hemmanet gemensamt. En jämförelse mellan å ena sidan 1769 års karta och å den andra såväl ofvanberörda utdrag af 1888 års skogshushållningskarta som den af förste landtmätaren Linder år 1907 upprättade kartan visade äfven, att torpet såsom enskild äga inhägnat, bland annat, ofvan nämnda beteshage, hvilken vid 1769 års skogsdelning behandlats såsom samfäll. Då det till afsöndring föreslagna området således bestode af torpets enskilda ägor och viss del af dess med hemmanet Kottorp nr 1 samfällda ägor samt hemmanet och torpet utgjorde skilda fastigheter, torde den ifrågasatta upplåtelsen ej böra ske under afsöndringens form. Däremot syntes intet hinder möta för försäljning i vanlig ordning af lägenheten Lilla Glashyttan nr 2 med hvad därtill hörde eller lagligen tillvinnas kunde. Visserligen kunde endast genom efter försäljningen företaget laga skifte å den samfällda utmarken till nyssnämnda lägenhet och hemmanet Kottorp nr 1 bestämmas den del af samma mark, som skulle tillhöra hvar och en af dessa fastigheter, men redan nu syntes dock kunna beräknas, att areal såväl som läge för den del af utmarken, hvilken vid laga skifte därå komme att tilldelas torpet, ej väsentligen kunde komma att avvika från hvad uppskattningsmännen föreslagit att vid försäljning följa detsamma.

Öfverjägmästaren i Östra distriktet, som jämväl i ärendet hörts, har förklarats sig icke hafva något att erinra mot förslaget att fränsälja egendomen ifrågavarande torp. Emellertid har öfverjägmästaren framhållit, att vid eventuellt laga skifte å den för hemmanet Kottorp och torpet gemensamma utmarken om 108 hektar 70 ar torpets andel däri komme att motsvara $\frac{1}{6}$ och torpets sammanlagda areal således utgöra 37 hektar 64 ar ($= 15,90 + 21,74$ hektar), under det att torpets hela område enligt uppskattningsmännens förslag skulle omfatta 40 hektar 7,6 ar. Enligt öfverjägmästarens mening vore det lämpligare, om den till

försäljning afsedda delen af den gemensamma utmarken toges något mindre, så att densamma mera öfverensstämde med hvad vid laga skifte enligt förenämnda beräkningsgrund kunde antagas tillfalla torpet.

Domänstyrelsen har i underdånighet anfört, att styrelsen ansåge uppskattningsmännens förslag att af torpet Lilla Glashyttan bilda en särskild egendom lämpligt. Hvad beträffar sättet för försäljningen torde, då torpet är en själfständig lägenhet, hinder ej möta för försäljning i vanlig ordning af lägenheten Lilla Glashyttan nr 2 med hvad därtill hörer eller lagligen tillvinnas kan. Härigenom komme emellertid att säljas ej visst område af den för Kottorp och Lilla Glashyttan gemensamma utmarken, utan en ideell andel däri, hvilken efter den delningsgrund, enligt hvilken vid 1769 års delning skogsanslaget beräknats för Kottorp och Lilla Glashyttan, kunde antagas uppgå till $\frac{1}{6}$ och om hvars utbrytande borde omedelbart efter försäljningen å kronans sida föranstaltas. Domänstyrelsen har vidare meddelat, att styrelsen för att kunna bedöma, huru det af uppskattningsmännen satta saluvärdet i hvad vidkomme den del af den gemensamma utmarken, som enligt deras förslag skulle ingå i försäljningen, ställde sig i förhållande till värdet af den gemensamma utmarken i dess helhet med därå befintlig ståndskog, låtit genom vederbörande taxator verkställa uppskattning af sistberörda värde.

De från taxatorn genom öfverjägmästaren i Östra distriktet inkomna handlingarna rörande uppskattningen utvisa, att den enligt 1769 års delning gemensamma marken med därå nu växande ståndskog af taxatorn beräknats hafva ett värde af 36,687 kronor 47 öre, hvilket värde emellertid enligt öfverjägmästarens mening borde, med hänsyn till något för lågt upptagna pris på timmerämnena af tall och gran, höjas med 606 kronor 90 öre eller således till 37,294 kronor 37 öre.

Enligt nådigt beslut den 18 juni 1910 har domänstyrelsen vidtagit åtgärder för boställets skötsel och vård under ett års tid från den 14 mars 1911 eller således till den 14 mars 1912.

För egen del ansluter jag mig till det af landtmäteristyrelsen framställda, af domänstyrelsen biträdda förslaget till försäljande af torpet Lilla Glashyttan nr 2. *Departements-
chefen.*

Beträffande saluvärdet å Lilla Glashyttan jämte dess andel i den gemensamma utmarken ber jag emellertid få erinra, att torpets enskilda ägor af uppskattningsmännen upptagits till 23 hektar 82 ar, hvilken areal med i det närmaste 8 hektar, hufvudsakligen betesmark, öfver-

skjuter det område 15 hektar 90 ar, hvartill torpets inägor år 1769 ansetts uppgå. Det värde, till hvilket uppskattningsmännen beräknat den till torpet hörande enskilda marken, eller 6,280 kronor, torde alltså böra minskas med det belopp, som enligt af uppskattningsmännen använd beräkningsgrund belöper å 8 hektar betesmark, eller 560 kronor. Markvärdet å torpet enskildt tillhöriga ägor synes följaktligen böra sättas till 5,720 kronor. Enligt den af domänstyrelsen här ofvan förbragta utredning utgör värdet af den för Kottorp och Lilla Glashyttan gemensamma utmarken med därå växande skog 37,294 kronor 37 öre, hvaraf $\frac{1}{5}$ eller 7,458 kronor 87 öre belöper å Lilla Glashyttan. Saluvärdet å torpet bör således kunna sättas till 13,178 kronor 87 öre eller i afrundadt tal till 13,180 kronor.»

Utskottet.

Förslaget att fränsälja ifrågavarande kronoegendom det därunder lydande torpet Lilla Glashyttan finner utskottet med afseende å hvad därutinnan i ärendet förekommit sig böra biträda. Enligt propositionen skulle torpet, som har andel i oskiftad utmark, försäljas med hvad därtill hörer och lagligen tillvinnas kan. Gentemot att sålunda afyttra krono- mark utan att fullt känna dess omfattning har utskottet, med hänsyn såväl till statens som köparens intressen, känt sig tveksamt, hvadan från denna synpunkt det af uppskattningsmännen ifrågasatta förfarandet vid försäljningen, att af den oskiftade marken afsöndra och med torpets enskilda ägor förena visst, torpets andel i samma mark ungefärligen motsvarande område mera tilltalat utskottet. Som likväl i nu ifrågavarande fall, till följd däraf, att torpet utgör en själfständig fastighet, en sådan åtgärd utan tvifvel skulle medföra en synnerligen oläglig skiljaktighet mellan gränserna för den kamerala fastigheten och fastigheten sådan kronan upplåtit densamma, torde försäljningen icke lämpligen böra verkställas på annat sätt än som af Kungl. Maj:t föreslagits. Utskottet finner sig därför icke kunna annat än biträda propositionen jämväl i detta afseende. Därvid vill utskottet emellertid, då det är i hög grad önskligt att af den oskiftade marken så stor areal växande skog som möjligt bevaras åt den i kronans ägo kvarblifvande fastigheten samt den i statsrådsprotokollet särskildt omnämnda, omkring 8 har stora för närvarande såsom enskild äga till torpet inhägnade beteshage enligt hvad samma protokoll gifver vid handen rätteligen tillhör den oskiftade marken, uttala sin förväntan, att hvad från kronans sida kan göras för att vid ett blifvande skifte berörda hagmark tillägges torpet och däremot svarande skogbärande mark kronans fastighet blifver iakttaget.

På grund af hvad sålunda anförts och då utskottet icke haft något i öfrigt att erinra i anledning af förevarande framställning, hemställer utskottet,

att Riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

Stockholm den 23 februari 1911.

På jordbruksutskottets vägnar:

THEODOR ODELBERG.

Reservation

af herr *N. Persson* i Malmö, som ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen icke måtte bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.
